

Areal ute av drift

Prosjektskildring

Hovudprosjekt 2021

Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark

Innhold

1 Mål og rammer	3
1.1 Bakgrunn	3
1.1.1 Forprosjekt – resultat	4
1.2 Prosjekt mål	6
2 Rammer	7
3 Organisering	8
4 Avgjersler og milepæl	8
5 Risikoanalyse og kvalitetssikring	8
6 Gjennomføring	9
6.1 Hovedaktivitetar	9
6.1.1 Synfaring i pilotkommunane	9
6.1.2 Utarbeide vurderingskriterie	9
6.1.3 Verktøykasse	10
6.1.4 Sette i gong arbeidet i kommunane	10
6.1.5 Oppfølging i kommunane	11
6.1.6 Rapport	11
6.2 Tidsplan	11
7 Økonomi	12
7.1 Budsjett	12
7.2 Finansiering	12
Vedlegg	13

Tekst: Anne Aasmundsen, Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark

Vedlegg 1: Knut Sindre Vale, Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark

Foto: Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark

1 Mål og rammer

1.1 Bakgrunn

NIBIO har utvikla ei kartløyning som syner areal som kan være ute av ordinær jordbruksdrift for kommunane i Noreg. Denne er tilgjengeleg på KILDEN og syner status både for 2018 og 2019. Arealrekneskapen for fylka og landet i 2019 er vist i tabellen under (tabell 1). Den tek utgangspunkt i AR5 og ressursklassene fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite. Den ser desse areala saman med data over produksjonstilskot (PT), midlertidig areal ute av drift, ikkje utbetalt produksjonstilskot og areal utanfor landbrukseiendom. Dette gir eit utrekna areal pr fylke og kommune på kva som *kan* vere ute av drift. For Noreg sett under eitt syner tabellen til at 13.5 % jordbruksareal kan vere ute av drift. For Vestfold og Telemark syner det til 11.1 % av arealet i fylket.

Tabell 1: Arealklassene for dyrka mark etter AR5 og areal søkt i PT samanstillt med areal som er midlertidig ute av drift, ikkje er søkt i PT og utanfor landbrukseiendom. Visar sum for areal mogeleg ute av drift for landet og fylka i Noreg for 2019 (NIBIO, 2019).

Fnr	Fylke	AR5	Areal i søknader om produksjonstilskudd	Midlertidig ute av drift*	Ikke utbetalt produksjonstilskudd	Utenfor landbrukseiendom	Sum mulig ute av drift	Andel mulig ute av drift
Totalsum	Landet	11 334 760	9 867 870	68 610	1 168 169	298 721	1 535 500	13.5 %
3	Oslo	9 720	7 273	141	1 928	519	2 588	26.6 %
11	Rogaland	1 066 212	996 650	3 837	50 778	18 784	73 399	6.9 %
15	Møre og Romsdal	623 147	517 100	3 746	83 335	22 712	109 793	17.6 %
18	Nordland	749 946	549 715	4 160	148 747	51 484	204 391	27.3 %
30	Viken	2 192 665	2 033 438	15 064	133 636	25 591	174 291	7.9 %
34	Innlandet	2 213 216	2 006 279	13 602	177 844	29 093	220 539	10.0 %
38	Vestfold og Telemark	716 475	639 752	2 604	65 402	11 321	79 327	11.1 %
42	Agder	378 576	302 571	1 972	61 625	14 380	77 977	20.6 %
46	Vestland	1 038 882	826 159	6 698	166 889	45 834	219 421	21.1 %
50	Trøndelag	1 810 305	1 651 303	14 244	131 950	27 052	173 246	9.6 %
54	Troms og Finnmark	535 616	337 630	2 542	146 035	51 951	200 528	37.4 %
Totalsum		11 334 760	9 867 870	68 610	1 168 169	298 721	1 535 500	13.5 %

Fjellandbrukssatsinga jobbar for å stimulere til auka utvikling og bruk av landbruket sine ressursar i fjellområda. I to periodar 2014-2016 og frå 2019 er det overført middel frå jordbruksoppgeret der Statsforvaltaren har forvalta midla i samarbeid med kommunane og næringa. Dei definerte fjellkommunane i Vestfold og Telemark er Tinn, Hjartdal, Seljord, Tokke, Fyresdal og Vinje. Midla skal styrke grunnlaget for berekraftig verdiskaping i fjellområda innanfor tradisjonelt landbruk, seterdrift og bygdenæringar. Ut frå det er arbeidet med å følgje opp areal som kan vere ute av drift eit viktig grunnlag i desse fjellkommunane. Ser ein på tala for kommunane i tabell 2 syner desse at alle fjellkommunane har ei høgare prosentvis del ute av drift pr kommune enn heile fylket under eitt. Det er òg tilfelle i låglandskommunar i fylket kor ein ser ein prosentvis høg andel i fleire by- og kystkommunar. Kunnskapen om kommunane er viktig for å vurdere desse tala. Vi veit at fleire små areal kan miste merksemd og oppfølging samstundes syner forprosjektet at det òg kan være større areal som ikkje er halden i hevd. Det er difor viktig at ein følgjer opp desse areala så vel i fjellkommunane som i låglandskommunane i fylket og får god kunnskap å byggje på.

Tabell 2 Arealklassene for dyrka mark etter AR5 og areal søkt i PT samanstilt med areal som er midlertidig ute av drift, ikkje er søkt i PT og utanfor landbrukseiendom. Viser sum for areal mogeleg ute av drift for kommunar i Vestfold og Telemark for 2019 (NIBIO, 2019).

Fnr	Fylke	knr	Kommune	AR5	Areal i søknader om produksjonstilskudd	Midlertidig ute av drift*	Ikke utbetalt produksjonstilskudd	Utenfor landbrukseiendom	Sum mulig ute av drift	Andel mulig ute av drift		
38	Vestfold og Telemark	3801	Horten	20 887	19 439	29	1 161	287	1 477	7.1 %		
		3802	Holmestrand	67 390	63 002	442	3 770	618	4 830	7.2 %		
		3803	Tønsberg	119 111	114 449	131	3 802	860	4 793	4.0 %		
		3804	Sandefjord	103 359	96 627	622	5 424	1 308	7 354	7.1 %		
		3805	Larvik	99 219	90 774	184	7 596	849	8 629	8.7 %		
		3806	Porsgrunn	8 310	5 800	9	2 188	322	2 519	30.3 %		
		3807	Skien	45 956	39 170	253	5 949	837	7 039	15.3 %		
		3808	Notodden	23 183	19 757	29	2 886	540	3 455	14.9 %		
		3811	Færder	13 153	11 315	52	1 298	540	1 890	14.4 %		
		3812	Siljan	7 094	6 262	75	662	170	907	12.8 %		
		3813	Bamble	9 231	7 217	12	1 811	203	2 026	21.9 %		
		3814	Kragerø	6 553	4 323	1	1 739	491	2 230	34.0 %		
		3815	Drangedal	13 483	10 760	8	2 202	521	2 731	20.3 %		
		3816	Nome	29 616	26 683	190	2 379	554	3 123	10.5 %		
		3817	Midt-Telemark	48 515	44 133	219	3 809	573	4 601	9.5 %		
		3818	Tinn	13 791	11 026	45	2 286	479	2 810	20.4 %		
		3819	Hjartdal	13 822	10 848	78	2 731	243	3 052	22.1 %		
		3820	Seljord	14 959	11 747	17	2 966	246	3 229	21.6 %		
		3821	Kviteseid	11 857	10 099	2	1 491	267	1 760	14.8 %		
		3822	Nissedal	5 089	3 613	51	1 268	208	1 527	30.0 %		
		3823	Fyresdal	8 961	7 347	43	1 228	386	1 657	18.5 %		
		3824	Tokke	13 238	11 018	56	1 940	280	2 276	17.2 %		
		3825	Vinje	19 698	14 343	57	4 816	539	5 412	27.5 %		
		Vestfold og Telemark Totalt				716 475	639 752	2 604	65 402	11 321	79 327	11.1 %

1.1.1 Forprosjekt – resultat

Kartbilette som kjem fram i NIBIO si løysing detaljerer ikkje på kva for teig innanfor eigedomen som er utanfor drift, den syner til eit prosentvis anslag ute av drift for heile eigedomen. Den detaljerer heller ikkje på kva for tilstand arealet har, om det er heilt utanfor drift eller om det er midlertidig eller andre forklaringar. Det er òg eit augeblikksbilette og seier berre noko om tilstanden for det aktuelle søkeåret. Ut frå det må kommunen detaljere kartbilette ytterlegare for å målrette innsatsen ned på den ein skilde teigen og på den ein skilde eigedomen. Her har Statsforvaltaren utvikla ein metode for å klassifisere og «rydde» opp i kartbilette med utgangspunkt i NIBIO sin modell. Sjå rettleiing vedlegg 1.

Gjennom 2019 og 2020 har Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark jobba fram ein metode for å følgje opp areal i kommunane som kjem fram som «ute av drift» i NIBIO si kartløyning. Dette har vore organisert som eit pilotarbeid (sjå vedlegg). Arbeidet har vore gjort i samarbeid med tre pilotkommunar; Vinje, Seljord og Horten. Resultata har gitt kommunane eit klassifiseringsverktøy for å følgje opp areal og er utgangspunktet for arbeidet i hovudprosjektet. Resultata av pilotarbeidet vert nå tatt inn i hovudprosjektet kor alle kommunane i Vestfold og Telemark verte involverte.

I samarbeid med pilotkommunane er det utvikla fire klasser for å dele areal for vidare oppfølging:

Klasse 1: Areal som er i drift, har krav på produksjonstilskot (PT) og oppfyller krava om driveplikt etter jordlova. At desse areala kjem fram som «ute av drift» kan skuldast at dei er markert innfor ein eigedom der noko areal er ute av drift. Desse areala kan og verte feilregistrerte, eigar kan ha gløymt å søkje PT eller andre feilkjelder som kommunen oppdagar ved registrering.

Klasse 2: Areal skjøtta og halden i hevd, men det er ikkje jordbruksproduksjon som gir rett til PT. Det vil seie det er ein form for skjøtsel gjennom beitepussing, beite eller anna bruk, men omfang og volum er for lågt for ordinær jordbruksproduksjon. Areala er viktige som beredskapsareal for matproduksjon.

Klasse 3: Areal som ikkje er i ordinær jordbruksdrift eller vert halden i hevd. Areala er etter gitte vurderingskriterier viktige å nytte i ordinær jordbruksdrift gjennom beite, fôrhausting eller direkte matproduksjon.

Klasse 4: Areala i denne klassa er areal ute av drift som syner seg vanskeleg å halde i hevd og som kan vurderast å ta ut av varig drift. Ei slik vurdering er samansett og krev fagleg utgreiing innan fleire fagområde. Driveplikta gjeld fram til arealet vert endra i ressursklassifiseringa i AR5. *Dersom driveplikta ikkje skal gjelde må grunneigar søkje og kommunen gjere vedtak om fritak.*

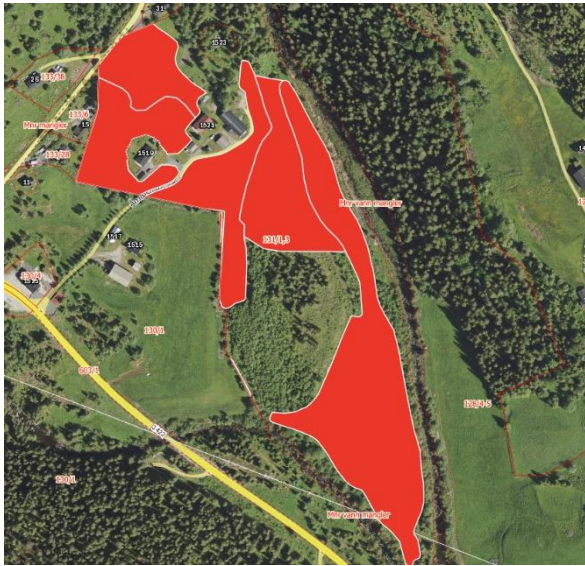
Tabell 3: Klassifiseringstabell utvikla i forprosjektet for vidare vurdering av areal (Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark, 2019)

Klasse 1: Areal i drift –rett på produksjonstilskott	Klasse 2: Areal som er skjøtta, men ikkje har rett på produksjonstilskott	Klasse 3: Areal ute av drift som bør vere i drift	Klasse 4: Areal ute av drift som kan vurderast tatt varig ut av drift
Den delen som er i drift når eigedomen er klassifisert som ein eigedom med nokre areala ute av drift. Feilregistrerte areal i søknad om PT, evt. andre feilkjelder. Inkludert areal som har rett på produksjonstilskott, men ikkje søkt.	Areal som skjøttast, verte beitepussa, beitast med for lågt beitetrykk m.v. og dermed ikkje forringast og er i beredskap for framtidig drift.	Areal ikkje i drift og ikkje skjøtta, men er av ein kvalitet som tilseier at det burde ha vore i drift.	Areal ikkje i drift og ikkje skjøtta. Kvalitet og størrelse gjer det aktuelt å vurdere om arealet skal takast varig ut av drift (omklassifisering i AR5).
<i>Innanfor Jordlov</i>	<i>Innanfor Jordlov</i>	<i>Utanfor Jordlov</i>	<i>Utanfor Jordlov</i>
<i>Oppfyller PT</i>	<i>Oppfyller ikkje PT</i>	<i>Oppfyller ikkje PT</i>	<i>Oppfyller ikkje PT</i>

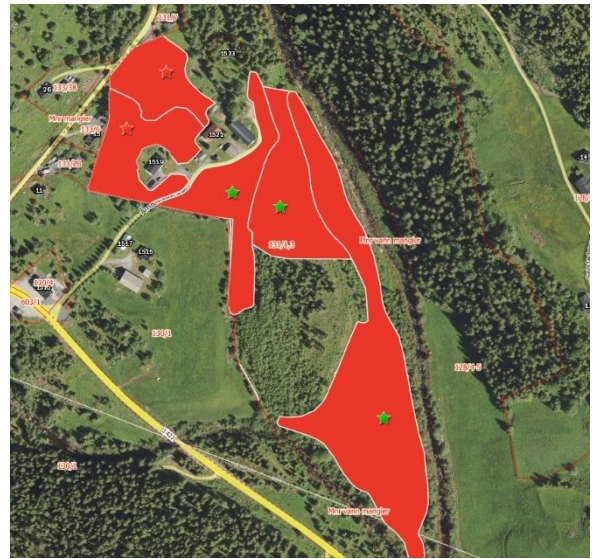
Gjennom pilotprosjektet har kommunane brukt kartløyisinga og synfart areal for å gje rett status. Ut frå det er det nytta symbol i kartet (figur 1) for å markere denne statusen. Kommunane legg samstundes registreringane inn i ein eigenskapstabell for å ha oversyn over omfanget i dei ulike klassene.

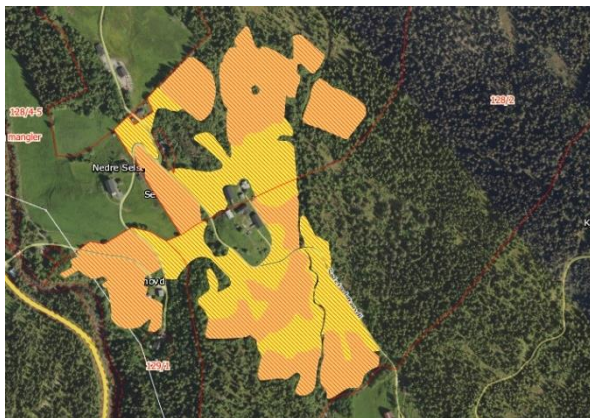
Figur 1: Dei fire klassene frå tabell 2 gjort om i kartsymbol. I tillegg er det nokre areal som krev ei anna oppfølging (gul, oransje eller blå markering)

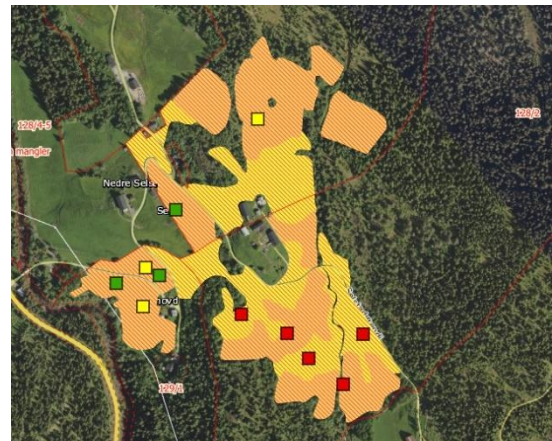
Figur 1A: Før klassifisering. Raud markering syner at meir enn 50% av arealet ikkje er omsøkt PT på eigedomen. Mindre enn 50% vil syne rosa farge.

Figur 1B: Etter klassifisering. Grøn stjerne syner at arealet er i drift (klasse 1) og raud stjerne (klasse 4) syner at arealet ikkje er i drift og må vurderast for vidare drift.

Figur 2A: Før klassifisering. Skraverte areal syner at det ikkje er søkt PT på aktuell teig. Oransje areal er fulldyrka og overflatedyrka mark. Gule areal er innmarksbeite.

Figur 2B: Etter klassifisering. Grøne (klasse 2) og raude (klasse 3) symbol syner kva for oppfølging kommunen skal ha. Gule areal er uavklart og kommunen må gjere meir undersøkingar av arealet før endeleg klasse setjast.

1.2 Prosjektmål

Hovudmålet er å få kunnskap om areala som kan vere ute av drift og lage eit verktøy for oppfølging av desse for alle kommunane i Vestfold og Telemark. Det er òg eit mål at metoden for arbeidet kan nyttast utanfor Vestfold og Telemark fylke og vere eit prosjekt for å følgje opp NIBIO si kartløyising.

Prosjektet vil gje rett status på aktuelle areal ute av drift og gje kommunane ei «verktøykasse» for å rettleie og vurdere vidare oppfølging for desse areala. Etter prosjektperioden må kommunane jobbe vidare med dei einssilde areala og oppfølging av desse. Det er derfor sett delmål:

- bruke **klassifiseringsmetoden** (tabell 3) utvikla i forprosjektet i alle kommunane i Vestfold og Telemark i 2021
- Utarbeide **vurderingskriterie** for å definere areal som bør attende i drift eller kan takast ut av varig drift

- Utarbeide eit sett med råd for oppfølging av areal som bør takast inn i ordinær drift, kalla **verktøykasse**

2 Rammer

Statsforvaltaren har følgd opp forventingar knytt til Jordlovas § 8 om driveplikt på jordbruksareal samt FNs berekraftsmål om god arealbruk, mattryggleik og sjølvberging. Særleg Berekraftsmål 2 - Utrydde sult og Mål 15 - Liv på land er sentrale for prosjektet, men både mål 11, 12, 13 og 17 vil verke inn i dei heilskaplege vurderingane. Klimaplan 2021-2030 (Meld. St. 13 (2020-2021)) legg vekt på god arealbruk med å oppretthalde eksisterande dyrka mark og beitemark i drift i heile landet. Det sjåast i samband med nedbygging av dyrka mark og forbodet mot dyrking av myr, og der skogsareala kan få auka press. Det er gitt tilslutning frå faglaga og næringa til arbeidet, og dei er ein viktig del av prosjektet. Prosjektet byggjer på kontakt med NIBIO i forprosjektet og legg opp til møter og kontakt med NIBIO idet vidare. Hovudprosjektet er planlagt for 2021, med avsluttande rapport siste del av 2021.

Bilde 1. FNs berekraftsmål legg grunnlaget for mål og rammer i prosjektet. Kjelde: Regjeringen.no

Prosjektet vil nytte eigne fagressursar så langt mogeleg, men det er òg naudsynt at det koplast inn eksterne både i høve til breie vurderingar kring oppfølging av areal ute av drift og ressursar til å gjennomføre rådgjeving hjå kommunane. Prosjektet er kostnadsrekna til 700 000 kr. Det omfattar eigeninnsats i timebruk og innkjøp av ekstern rådgjeving og teneste. Prosjektet er synt i gjennomføringsplan og syner tett aktivitet gjennom heile 2021 med avsluttande rapport for arbeidet. Prosjektmiddel frå Fjellandbrukssatsinga del 1 er sett av til å finansiere prosjektet, og inntil 100 000 kr er allereie utbetalt i forprosjektet til dei to Fjellandbrukskommunane Seljord og Vinje. Resterande 400 000 kr vil gå inn i finansiering og kjøp av eksterne teneste i prosjektet, særleg til oppfølging av kommunane etter prosjektperioden. Eigenfinansiering vil vere prosjektgruppa og referansegruppa sitt arbeid inn i prosjektet.

3 Organisering

Rolle	Namn
Prosjektgruppe	
Prosjekteigar	SFVT v/Helge Nymoen
Prosjektleiar	Anne Aasmundsen
Teknisk leiar	Knut Sindre Vale
Prosjektstøtte	Marita Bruun
Prosjektstøtte	Jon Randby
Pilotkommune Vinje	Thor Christiansen
Pilotkommune Seljord	Knut Olav Heddejord
Pilotkommune Horten	Rolf Magne Vindenes
Fagressursgruppe	
Miljøavdeling	Bio.mangf., klima, plan
Landbruksavdeling	Skog, næring, jordbruk, jus
Beredskapsavdeling	
Referansegruppe	
NIBIO	
Bonde- og Småbrukarlaget	Vestfold – Audun Tvedten Telemark – Sondre Aasan
Bondelaget	Vestfold – Elin Røed Telemark – Jan Thorsen
NLR	Østafjells: Magne Heddan Viken: Kjetil Gran Bergsholm
Fylkeskommunen	Klima, landbruk

4 Avgjersler og milepelar

Sjå tid- og oppgåveplan, vedlegg 1.

5 Risikoanalyse og kvalitetssikring

- Registrering av areal i kommunane – kommunane må sjølv gå gjennom areal både i kartverktøyet og eventuelt kartlegging i felt. Det må vurderast kva for verdiklasse, 1-4, som er rett å nytte. Det bygger igjen på at AR5 er ajourført og rett arealressurs kjem fram i kartet. Det er ein risiko at kommunane ikkje gjer registreringane eller berre delvis går gjennom kommunen sine areal. Årsak kan mellom anna vere ressurs spørsmål. Ein vurderer at det arbeidet er eit naudsynt grunnlag før ein kan jobbe med einskilde areal og oppfølging av desse. Det er og viktig for å få det heile bilete på fylke sine areal ute av drift som Statsforvaltaren vil nytte i si rapportering av prosjektet. Statsforvaltaren må difor utarbeide gode arbeidsmalar og oppfølging av kommunane. Det må setjast milepelar og fristar for gjennomføring av registrering. Det er kommunen som har ansvar for registreringa.
- Utarbeide vurderingskriterie – prosjektet er avhengig av at det verte utarbeidd vurderingskriterie for areal som er ute av drift (klasse 3 og 4). Det er krevjande for

kommunen å følgje opp desse areala og kommunane har trong for eit gjennomarbeidd og nøytralt sett for vurdering av areal som ikkje verte halden i hevd. Dersom kriteria ikkje verte utarbeidd er det vanskeleg for kommunane å gjere objektive og effektive vurderingar i si registrering. Dersom dette ikkje lukkast vil dei einskilde areala ikkje kunne oppnå ei standardisert vurdering. Statsforvaltaren har eit ansvar om å samle ei gruppe med fagleg breidde i dette arbeidet, kalla *fagressursgruppe* for å arbeide med desse kriteria.

- Verktøykasse – For dei areala som er raude (klasse 3) og som etter vurderingskriteria bør vere i ordinær jordbruksdrift, må ein utarbeide god rettleiing for kommune og grunneigar. Verktøykassa vil vere eit sett med ulike reiskapar som kommunen kan nytte i arbeidet. Dersom ein ikkje får utarbeidd desse verktøya vil ein ikkje nå hovudmålet om gje kommunane reiskapar til å følgje opp areal som bør tilbake i ordinær drift. Statsforvaltaren har her eit ansvar for å samle ei referansegruppe som saman finn dei beste verktøya.
- I NIBIO si kartløyising visast ikkje jordbruksareal mindre enn 10 daa som ute av drift. Ein kan da risikere at det er område med fleire einskilde areal under 10 daa og i sum kan det verte store areal ute av drift som ikkje kjem fram i registreringa. Dette er ei risiko ved kartløyisinga og ikkje ved kommunane si registrering.

6 Gjennomføring

6.1 Hovudaktivitetar

Oppgåver	Dato - frist	Ansvar
Synfaring pilotkommunar		Pilotkommunar
Utarbeide vurderingskriterie	Veke 12	SFVT
Lage "verktøykasse" for oppfølging på eigedom	Veke 21	SFVT
Sette i gong arbeidet i kommunane	Veke 16/17	SFVT
Følgje opp kommunane si registrering		SFVT, rådgiving
Rapport	Veke 52	SFVT

6.1.1 Synfaring i pilotkommunane

Arbeidet med registrering og oppfølging av areal i pilotkommunane vil gå parallelt inn i hovudprosjektet. Lang vinter i fjellkommunane gjer feltarbeidet noko avgrensa og vil naturleg måtte takast når terrenget er bart. For pilotkommunane Vinje og Seljord er det likevel registrert svært mykje og mindre areal står att. Horten har registeret sitt areal.

6.1.2 Utarbeide vurderingskriterie

Ut frå klassifiseringsmetoden vil ein kunne avdekke «raude» areal i klasse 3 «Areal ute av drift som bør være i drift» og klasse 4 «Areal ute av drift som kan vurderast tatt varig ut av drift». Desse areala krev oppfølging og eit breitt vurderingssett som kommunen kan bruke i sitt arbeid med på følgje opp driveplikta jf. jordlova. Pilotkommunane har i sine registreringar starta denne vurderinga.

Vurderingskriteria vil være ein kvalitetssjekk som kan nyttast på «raude» areal. Dei skal utarbeidast med brei fagleg tilnærming og være metode for å vurdere areal for vidare drift eller omklassifisering og fritak for driveplikta. Alternativ bruk vil og vere del av vurderinga. Ulike råd i ulike kommunar vil kunne leggast til grunn.

Vurderingskriteria må innehalde ei tverrfagleg og gjennomarbeidd sjekklister der både omsyn til landbrukseigedommen, ressursgrunnlaget i kommunen og verdiar for omgjevnadane må vurderast inn. Det vil innehalde vurderingar for mellom anna:

- Kulturlandskap med biologiske og kulturhistoriske verdiar
- Klima og CO₂-binding
- Geografi og lokalisering
- Eigedomsforhold og ressursgrunnlag
- Driftsform (husdyrhald og produksjonsform)
- Arealplan og andre signal
- Andre høve

Prosjektet skal sette ned ei tverrfagleg gruppe som skal utarbeide desse kriteria. Grappa skal medverke frå Statsforvaltaren sine eigne fagressursar på landbruk, beredskap og miljø. Det skal òg vurderast om andre utanfor organisasjonen bør delta med faglege vurderingar.

6.1.3 Verktøykasse

Det er ulike grunnar til at areal ikkje verte følgt opp eller halden i hevd. Det er grunneigars ansvar å følge opp jordlovas føresegner om driveplikt og det er kommunen sitt ansvar å følgje opp der desse ikkje verte overhaldt. I nokre tilfelle er det kunnskap og ein medveten haldning hjå grunneigar som er orsak og løysing, andre gonger er det eit ressurs spørsmål, rettleiingss spørsmål eller økonomi spørsmål. Kva som er orsak og kva for oppfølging som er rett vil variere mellom areala.

I hovudprosjektet skal det lagast ei verktøykasse som kommunane kan nytte i arbeidet med dei areala som er raude (klasse 3 og 4) og som etter vurderingskriteria bør vere i ordinær jordbruksdrift. Verktøykassa vil vere eit sett med ulike reiskap som kommunen kan nytte i arbeidet.

Prosjektet skal sette ned ei tverrfagleg gruppe som skal utarbeide desse kriteria. Grappa skal medverke frå Statsforvaltaren, saman med næringsorganisasjonane i landbruket, rådgjevingstenesta, fylkeskommunen og NIBIO. Det skal og vurderast om andre utanfor organisasjonen bør delta med faglege vurderingar.

6.1.4 Sette i gong arbeidet i kommunane

Hovudmålet i prosjektet er å nytte klassifiseringa i alle kommunane og sikre oppfølging av areala i kvar kommune. Arbeidet med vurderingskriteria og verktøykassa er såleis viktige delmål, og milepelar i seg sjølv. Arbeidet i kvar kommune vert å nytte klassifisering på NIBIO si kartløyning, gjere vurderingar og følgje opp areala og grunneigarane.

Fagsamling

Kommunane i Vestfold og Telemark skal inviterast til ei oppstartssamling for dette arbeidet. Her vil ein gå igjennom formål, gjennomføring og metode for areal ute av drift. Ein vil bruke samlinga som ein møteplass for å setje tema «areal ute av drift» i ein større samanheng. Dette planleggjast som ei digital samling.

Registrering i kommunane

Statsforvaltaren vil følgje opp den digitale samlinga med arbeidsseminar rundt i fylket. Det planleggjast inntil 5 regionale heildags seminar kor ein samlar 3-5 kommunar kvar gong. Her vil ein jobbe med metoden og kommunane vil få hjelp til å kome i gong med registreringa. Kommunane vil få oppfølging og sette milepelar for si registrering. Ein vil og vurdere synfaring i felt som del av dei regionale samlingane. Samlingane kan òg gjennomførast elektronisk.

Endringsanalyse

Statsforvaltaren har engasjert masterstudent frå USN innan Studieretning matematikk, naturfag og miljøfag ved Campus Bø. Studenten ser på endringar i eit utvald kulturlandskap i Hjartdal og Svartdal for perioden 1995-2019 knytt til areal, arealtype og vegetasjon. Ein legg særleg vekt på endringar frå jordbruksareal til anna areal (skogareal, fastmark og myr), anna areal til jordbruksareal og endringar innan jordbruksareal. Det nyttast flybilete, økonomiske kart og AR5 saman med GIS til analyser og resultatarbeid. Arbeidet nyttast som kunnskap i prosjektet «Areal ute av drift» og resultatane av masteroppgåva vil kunne syne kva for endringar og kor endringane skjer innanfor eit større jordbruksområde over tid. Det vil òg gjerast meir detaljerte studiar på utvalde eigedomar med arealdata attende til 1976/77, beitestatistikk og intervjueteknikk. Studiar på gardsnivå vil og vere nyttig når ein skal jobbe med verktøykassa og gje råd om oppfølging av areal.

6.1.5 Oppfølging i kommunane

Kommunane si registrering skal markerast i kart og leggest inn i tabell pr kommune. Desse data skal nyttast inn i Statsforvaltaren sitt arbeid med å dokumentere status på «areal ute av drift» og kva tilstand dei har.

Når kommunane har gjort registreringa og vurdert kva slags verdiklasse (1-4) areala høyrer til, vil arbeidet med oppfølging og vurdering kome. Ein ser for seg at kommunane i nokre tilfelle vil ha trong for vurdering og samråd. Prosjektet vil i ein overgang kunne nytte ha nytte av ekstern rådgiving for dette arbeidet og prosjektet ser på korleis dette kan gjennomførast.

6.1.6 Rapport

Statsforvaltaren vil utarbeide ein rapport om hovudfunn i kommunane, gjennomføring og erfaring frå prosjektet. Denne rapporten vil ikkje ta for seg dei einskilde teigar og areal med vurdering og råd for desse. Dette må kommunane jobbe med undervegs og vidare etter prosjektperioden.

Rapporten vil ta for seg metoden for å gje rett klassifisering på areal ute av drift, som vart utarbeida i forprosjektet. Den vil syne vurderingskriteria for areal i klasse 3 og 4 som vart utarbeida i hovudprosjektet. Den vil og ta for seg verktøykassa og kva for oppfølging areal som er ute av drift bør få. Den vil og seie noko om omfanget av areal ute av drift for fylket og kommunane, der ein samanliknar NIBIO sine resultat i kart og kommunane sine registreringar av desse.

6.2 Tidsplan

Sjå detaljert plan vedlegg 2

7 Økonomi

7.1 Budsjett

Oppgave	Budsjett, kr	Omfang, ca timar	Grunnlag
Synfaring og oppfølging frå pilotkommunar	50000	70	Avsluttande synfaring og deltaking i prosjektgruppe. 3 kommunar
Utarbeide vurderingskriterie – møter og rapport	30000	40	timebruk prosjektgruppe og fagressursgruppe, møter og sjekklister
Lage "verktøykasse" for oppfølging på eigedom	60000	80	timebruk referansegruppe, prosjektgruppe og fagressursgruppe. Utarbeide verktøykasse
Gjennomføre fagsamling - elektronisk møte	20000	30	Innleige innleiar, timebruk prosjektgruppe
Registrering i regionar – 5 fysiske samlingar	85000	110	Prosjektgruppe a 2 pers, 50 t. Heildags + førebuing
Masteroppgåve Hjartdal/Svartdal	15000		jf. kontrakt
Manuell beiterregistrering Hjartdal/Svartdal	10000	14	2 dagar, kompensasjon kommune/innleige
Rådgiving til kommunar - NLR m.fl.	200000		oppfølging av 23 kommunar
Rådgiving i prosjekt - NLR m.fl.	30000		
Rapport og prosjektoppfølgning	200000	260	For prosjektgruppe og prosjektleders arbeid med rapport
Sum	700000	604	i tillegg kjem rådgiving til prosjektet

Timesatsen er sett til 750 kr/t

7.2 Finansiering

Finansieringsplan	
Eigeninnsats	300 000
Fjellandbruksmiddel	400 000
Sum	700 000

*Fjellandbruksmiddel vi nyttast til eksterne utgifter i prosjektet

Vedlegg

Rettleier for bruk av kartteneste

Karttenesten med areal som kan være ute av drift inneheld desse data:

- [Areal som kan vere ute av drift utregnet av NIBIO](#) (med tal frå 2019. Tal frå 2018 er tilgjengeleg)
- AR5 – jordbruksareal
- Eigedomsgrenser
- Flyfoto/vanleg bakgrunnskart

Karttenesta er bygd opp med ein sveipefunksjon slik at ein kan sveipe bort areal ute av drift for å sjå flyfoto i bakgrunnen.

Areal som kan vere ute av drift er fordelt i 4 kategoriar der kvar kategori er delt på maskinelt haustbart jordbruksareal og innmarksbeite.

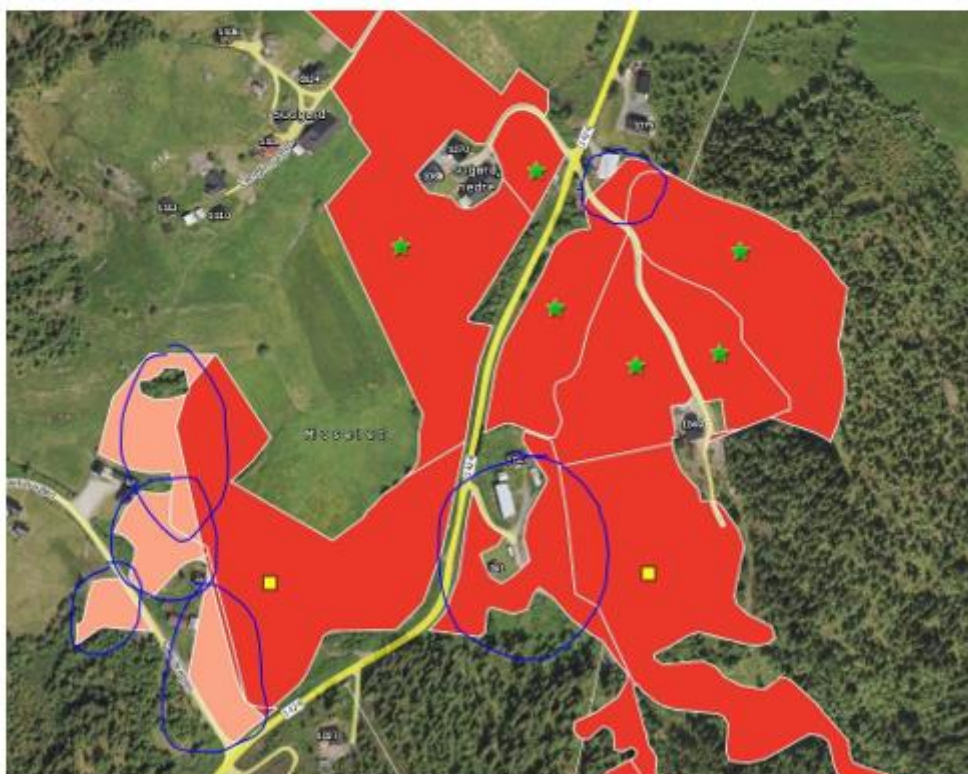
1. Heile landbrukseiendomar
2. Areal utanfor landbrukseiendomar
3. Uavklart areal som ikkje er knyt til ein eigedom
4. Del av landbrukseiendom
 - 25-49% mogleg ute av drift
 - 50-74% mogleg ute av drift
 - 75-99% mogleg ute av drift

Registrering av status for areal.

Statsforvaltaren har lagt opp til at den einskilde kommunen kan registrere status på kvart enkelt areal som kan vere ute av drift

For best mogleg statistikk i ettertid er det viktig at kvart enkelt areal får ein status. I kartbilete under har dei fleste areal fått ein status, men nokre areal i blå ring manglar status.

I kartet skal det registrerast punkt for kvart område som kan vere ute av drift.

- Vel område i kartet
- Trykk på redigeringsknappen oppe i høgre hjørne
- Vel status og trykk i kartet
- Legg til merknader, dato og namn på registrator.
- Trykk så lagre.

For val av status er det 4 klassar, sjå òg prosjektbeskriving for nærare informasjon om dei ulike klassane. I tillegg er det mogleg å velje 'uavklart' ved usikkerheit og 'må endrast i AR5' der ein veit at arealet kan endrast

- Klasse 1: Areal i drift - berettiget produksjonstilskudd
- Klasse 2: Areal som skjøttes, men ikke berettiget produksjonstilskudd
- Klasse 3: Ute av drift som bør være i drift
- Klasse 4: Areal ute av drift som kan vurderes tatt varig ut av drift
- Uavklart
- Må endres i AR5

